

Предимства на правораздаването, осъществявано от Арбитражния съд към „Централен депозитар” АД

Създаденият на основание чл. 127, ал. 8 от Закона за публичното предлагане на ценни книжа и чл. 16 от Наредба № 8 от 12.11.2003 г. за Централния депозитар на ценни книжа Арбитражен съд се формира като основен способ за разрешаване на спорове, свързани с дейностите на Централния депозитар. Той притежава редица предимства, както пред останалите алтернативни способи за извънсъдебно разрешаване на спорове (преговори, медиация, помирение), така и пред самото съдебно производство по реда на Гражданския процесуален кодекс (ГПК).

Като способ за разрешаване на спорове, арбитражът представлява ускорено състезателно производство за разглеждане на дела, в което арбитражите, процедурните правила и приложимото право се избират от страните, всяка страна има възможност да направи своите искания и представи подкрепящите ги доказателства, а избраният състав от арбитражи се произнася с решение по съществуващото на спора.

В сравнение с останалите способи за разрешаване на спорове, единствено арбитражът и съдът имат правораздавателни функции, като спорът завършва с решение, постановено от трета неучастваща в спора страна.

Предимствата на арбитража, обаче се отнасят към няколко допълнителни момента:

Арбитражният съд при „Централен депозитар” АД е независима правораздавателна институция, която има специална компетентност - разглежда единствено споровете по чл. 1, ал. 3 от Правилника на Арбитражния съд при „Централен депозитар” АД (Правилника). Това са спорове, свързани с дейностите, извършвани от Централния депозитар:

1. между членове на Централния депозитар;
2. между Централния депозитар и неговите членове;
3. отказът на Съвета на директорите на Централен депозитар да приеме нов член.

Съгласно чл. 1, ал. 4 от Правилника, Арбитражният съд може да решава и други спорове, които имат договорно или извъндоговорно основание и са свързани с дейностите, извършвани от Централния депозитар.

Тази специална компетентност на Арбитражния съд представлява гаранция за ефективно и компетентно разрешаване на споровете.

На следващо място предимствата на Арбитражния съд са свързани с начина за определяне на неговите членове. Участието във формирането на решаващия състав допринася за повече гъвкавост на арбитражното производство, както и за пряк избор на лицата, които според страните по спора притежават най-много личностни и професионални качества да се произнесат с решение.

Съгласно чл. 28, ал. 1 от Правилника, решаващият състав на съда е от трима арбитри, като всяка от страните избира по един основен арбитър и резервен арбитър, а двамата основни арбитри избират от списъка на арбитрите председателя на решаващия състав. Арбитри могат да бъдат лица, които са изтъкнати професионалисти във финансовото и банковото право. Освен професионалисти в областта на финансовото и банково право, арбитрите следва да спазват в професионалната си дейност, в обществените прояви и в личното си поведение и приетите с решение на Арбитражната колегия от 1 декември 2010 г. Етични правила за поведение на арбитрите на Арбитражния съд при „Централен депозитар” АД. Съгласно чл. 1, ал. 2 от посочените правила, те имат за цел подпомагането на професионализма и качеството на работата на арбитрите, утвърждаването на принципите на законност и справедливост на арбитражния процес.

Разгледаните изисквания за подбор на арбитри по дела, свързани с въпроси от дейностите на „Централен депозитар” АД е гаранция за компетентно разрешаване на съответния спор от лица със специализирани познания и се явява предимство пред останалите способности за разрешаване на спорове. Предвидените в чл. 29, 30, 31 и 32 от Правилника улеснени процедури за заместване и отвод на арбитър също допринасят за убедеността на страните в безпристрастното, ефективно и компетентно разрешаване на споровете.

Ефективност, гъвкавост и безпристрастност на процеса са гарантирани и посредством възможността за избор на процедурни правила. Съгласно чл. 3, ал. 4 от Правилника по дела, основани на арбитражно споразумение, се прилагат правилата на Правилника, които са в сила при започване на арбитражното производство. Изключение е възможно, ако и двете страни поискат да се приложат правилата, които са били в сила при сключване на арбитражното споразумение или са влезли в сила след започване на арбитражното производство. Изборът на страните се отнася и до приложимото право. Член 48, ал. 1 от Правилника изисква решаващият състав да прилага избрания от страните закон. Ако те не са уговорили друго, изборът на закон се отнася до материалното право, а не и до стълкновителните норми.

Освен ясните процедурни правила и възможността за избор на приложим закон, кратките срокове за подготовка и разглеждане на делата, както и за постановяване на арбитражното решение също допринасят за постигане на бързина на процеса. Секретариатът на съда изпраща на страните всички отнасящи се до тях книжа, съобщения и призовки на посочените от тях адреси или на адресите на надлежно упълномощените техни представители в тридневен срок от получаването им. Заседанието се насрочва за дата най-късно 30 дни от тази на внасянето на исковата молба в Арбитражния съд, решението се постановява в срок не по-късно от

петнадесет дни от последното заседание, възможно е постановяване на решение и без провеждане на открито съдебно заседание. В тази връзка чл. 37, ал. 3 от Правилника предвижда по съгласие на страните делото да бъде разгледано и решено без страните да бъдат призовавани на заседание, само въз основа на представени от тях писмени доказателства и писмени становища.

Член 38 от Правилника пък предвижда, че неявяването на страна, надлежно известена за времето и мястото на арбитражното заседание, не е основание за отлагане на делото. Това може да стане само ако неявилата се страна е поискала то да бъде отложено по уважителни причини. Всяка страна също така може да поиска делото да се разглежда в нейно отсъствие.

Предимство за страните при разглеждане на спора пред Арбитражния съд при „Централен депозитар” АД представлява и предвидената в чл. 35 от Правилника възможност те да изберат мястото на провеждане на заседанията на съда, както и изискването на чл. 37, ал. 2 от Правилника делото да не се разглежда публично, а при разглеждането му да бъдат допускани само страните и техните представители, както и лицата, пряко ангажирани в арбитражното производство.

Наличието само на една инстанция и възможностите за изпълнение на постановеното решение също допринасят за избора на Арбитражния съд при „Централен депозитар” АД. Съгласно чл. 50, ал. 5 от Правилника постановеното арбитражно решение е окончателно и слага край на спора. Член 56 допълва, че арбитражното решение е окончателно и задължително за страните и се изпълнява доброволно. Ако с решението не е даден срок за изпълнение, то трябва да бъде изпълнено незабавно. Арбитражното решение подлежи и на принудително изпълнение по реда на Закона за международния търговски арбитраж и ГПК.

Дължимите такси за производство пред Арбитражния съд при „Централен депозитар” АД също са по-ниски в сравнение със съдебните такси по ГПК. Изчисляването и разпределението на арбитражните такси става в съответствие с Тарифата за таксите и разноските, одобрена от Съвета на директорите. Съгласно чл. 40, ал. 5 от Правилника при приключване на спора със спогодба Арбитражният съд възстановява половината от внесената арбитражна такса.

Разгледаните предимства на Арбитражния съд при „Централен депозитар” АД спрямо останалите алтернативни способи за извънсъдебно разрешаване на спорове (преговори, медиация, помирение), както и спрямо съдебното производство по ГПК, налага тази институция като водеща в разрешаването на спорове, свързани с дейностите на „Централен депозитар” АД и предполага нейното бъдещо утвърждаване като бърз, ефективен и компетентен правораздавателен орган.

Диана Ганчева